

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра управління імені Олега Балацького

Наказ ректора про
затвердження теми

Шифр _____
«До захисту допускається»
Завідувач кафедри
_____ І.І. Ракуненко

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
на тему
Механізм запобігання корупції в органах державної влади: сучасний стан
та перспективи удосконалення (на прикладі Спеціалізованої
антикорупційної прокуратури)

Здобувач вищої освіти гр. ПУ-81\1

Багатиренко Анна Олександрівна

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело
Багатиренко Анна Олександрівна

Науковий керівник доцент, кандидат економічних наук
Мішеніна Галина Анатоліївна

Суми - 2022 рік

АНОТАЦІЯ

У роботі розглянуто теоретичні основи боротьби з корупцією та проаналізовано суб'єкти протидії корупції в Україні.

За допомогою використання історичного методу був проведений аналіз еволюції корупції. Соціологічний та статистичний методи допомогли охарактеризувати діяльність антикорупційних органів. Метод порівняльного аналізу допоміг дослідити зарубіжний досвід у боротьбі з корупцією. За допомогою системного аналізу було винесено пропозиції щодо вдосконалення діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

В процесі роботи зроблено висновки та розроблено рекомендації для розвитку системи антикорупційної діяльності в Україні, представлені можливості використання закордонного досвіду для діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

РЕФЕРАТ

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи бакалавра. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 48 найменувань. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 49 с., зокрема 2 таблиці, 1 рисунок, список використаних джерел вміщує 6 сторінок.

Мета роботи. Мета роботи полягає у аналізі діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури як одного із суб'єктів протидії корупції.

Відповідно до поставленої мети були вирішені такі завдання:

- дослідити всі етапи еволюції корупції;
- охарактеризувати систему антикорупційних органів;
- дослідити механізм взаємодії Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з іншими органами у сфері протидії корупції;
- визначити шляхи впровадження іноземного досвіду в діяльність Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Об'єкт дослідження – Спеціалізована антикорупційна прокуратура України.

Предмет дослідження – Механізм запобігання корупції в органах державної влади.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є історичний метод, метод порівняльного аналізу, соціологічний метод, статистичний метод, метод системного аналізу.

Ключові слова: КОРУПЦІЯ, ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ, АНТИКОРУПЦІЙНІ ОРГАНИ, МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ, СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА.

ЗМІСТ

	С.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЙНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ ТА СУБ'ЄКТИ ЇХ ПРОТИДІІ	7
1.1 Поняття корупції та її історичний огляд.....	7
1.2 Сучасний стан корупційних процесів та системи запобігання корупції в Україні.....	10
1.3 Антикорупційні стратегії України.....	14
РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ	17
2.1 Нормативно-правові засади діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.....	17
2.2 Організаційні основи функціонування Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.....	20
2.3 Взаємодія суб'єктів протидії корупції з САП.....	22
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ В РОБОТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ	26
3.1 Можливість використання закордонного досвіду антикорупційних діяльності для України.....	26
3.2 Заходи щодо удосконалення системи запобігання корупції в Україні.....	31
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44

ВСТУП

Постановка проблеми. Існує багато причин для того, щоб вважати проблему корупції однією з найактуальніших в Україні. Однією з таких причин є розуміння того, що корупція є тією рушійною силою в іміджі України, саме корупція перешкоджає нашій країні вступі до Європейського Союзу.

Актуальність теми. В той час, коли рівень корупції в Україні зростає, то і діяльність правоохоронних органів у сфері боротьби з корупцією стає більш ефективною. Тому правоохоронні органи, законодавство мають особливу значущість для ефективної боротьби з корупцією. Першим кроком у цій боротьбі стало ухвалення нового Закону України «Про запобігання корупції» [1], а також ухвалення Антикорупційної стратегії та інших нормативних документів, що регулюють діяльність антикорупційних органів.

Більшість громадян України занепокоєні масштабами корупції в країні, бо це явище негативно впливає на державний лад та порушує права і свободи громадян. Саме тому протяг останніх десяти років люди вважають Україну самою корумпованою країною в світі.

Корупція є проблемою не тільки України, а й багатьох інших держав світу. Протягом останніх десятиліть це явище є найактуальнішою проблемою сучасної політики всього світу.

Щоб виправити ситуацію з корупцією потрібна ефективна та стабільна система правоохоронних органів. Україна вже зробила перші кроки для створення такої системи ще у 2014 році, створивши Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру.

Мета і завдання дослідження. Проаналізувати діяльність Спеціалізованої антикорупційної прокуратури як одного із суб'єктів протидії корупції.

Для досягнення зазначеної мети поставлені такі основні завдання:

- Дослідити всі етапи еволюції корупції;
- Охарактеризувати систему антикорупційних органів;

- Дослідити механізм взаємодії Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з іншими органами у сфері протидії корупції;

- Визначити шляхи впровадження іноземного досвіду в діяльність антикорупційних органів.

Об'єкт дослідження – Спеціалізована антикорупційна прокуратура України.

Предмет дослідження – Механізм запобігання корупції в органах державної влади.

Методи дослідження. При дослідженні було використано декілька методів. Для аналізу еволюції корупцію застосовано історичний метод. Для того, щоб охарактеризувати діяльність антикорупційних органів було використано соціологічний та статистичний методи. Метод порівняльного аналізу допоміг дослідити зарубіжний досвід у боротьбі з корупцією. За допомогою системною аналізу було винесено пропозиції щодо вдосконалення діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Практичне значення. Робота має теоретико-прикладний характер, а її висновки та пропозиції можуть бути використаними у науково-дослідницькій сфері – для того, щоб в майбутньому вивчати діяльність Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЙНИМИ ПРОВОПОРУШЕННЯМИ ТА СУБ'ЄКТИ ЇХ ПРОТИДІЇ

1.1 Поняття корупції та її історичний огляд

Стаття 18 Конституції України вказує на те, що органи державної та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи мають право діяти тільки в межах повноважень, що передбачені Конституцією та законами України [22, ст.141].

Існує багато різних підходів до визначення поняття «корупція». Дане поняття можна розглянути в декількох аспектах – правовому, кримінальному та соціальному. Дати одне визначення терміну «протидія корупції» неможливо. Вчені трактують це поняття по-різному. Одні говорять що це боротьба спеціально уповноважених суб'єктів з корупцією, інші розуміють це поняття, як заходи, що використовує суспільство для запобігання неправомірним діям, які не мають конкретних ознак злочину [9, с. 182].

Саме слово «корупція» походить від латинських слів *correi* (кілька учасників) і *rupter* (ламати, пошкоджувати, порушувати, скасовувати). Об'єднавши ці два слова утворився термін *corruptere*, який передбачає діяльність кількох осіб, метою яких є перешкоджання нормального ходу в судовому процесі. Тому корупцію ще розглядають як ознаку організовано злочинності. Багато словників ще співвідносять корупцію з іншим латинським терміном – «корозія» (перекладається як руйнування). Об'єднуючи ці два терміни, корупцію можна розглянути як вид соціальної корозії, яка нищить та руйнує органи державної влади та державу в цілому [27, с.11].

Ще в документах Стародавнього Вавилону можна знайти поняття корупції. *Corruptere* пояснювалося як «нищити, ламати, , фальсифікувати».

Корупцію досліджували такі відомі вчені: Аристотель, Платон, Ж.-Ж. Руссо, М. Вебер, Н. Макіавеллі, Ш. Монтеск'є та інші [9, с. 18].

О.М. Бандурка у своєму монографічному дослідженні злочинності в Україні зазначав, що корупція є серйозною проблемою для реалізації конституційних прав та свобод людини [7, с.3].

З наукової точки зору поняття «корупція» є малодослідженим та вкрай дискусійним. Тому в Україні, ще на початку її незалежності це поняття було малодослідженим.

Взагалі термін «корупція» почали вживати в Римській імперії в античний період, коли було створено механізм припинення корупції. Дане діяння, означало підкуп осіб, які мали владу [25, с.35].

Якщо досліджувати Стародавню Грецію, то корупція була побутового характеру, та проявлялася під виглядом порчі продуктів чи питної води. Вже потім корупцію почали називати дії, які б мали бути розглянуті у судовому порядку.

В Україні цей термін вперше з'явився в середині 90-х років минулого століття. Його ввів А.Я. Естрин, розглядавши адміністративні та кримінальні прояви корупції. Потім термін почали використовувати і в законах.

Корупцію деякі вчені також пропонують ідентифікувати поняттям «хабарництво». Проте одні говорять, що корупція – це будь-яке одержання хабаря, а інші аналізують її як систематичне організоване хабарництво [27, с. 61].

Та багато вчених не згодні з зведенням понять корупції та хабарництва. А.А. Аслахонов говорить, що хабарництво є лише видом корупції і не завжди може бути кримінально покараним [6, с.81].

В.С. Комісаров також зазначав, що хабарництво було першим проявом корупції. Він визначав корупцію, як незаконне використання державної влади для одержання особистої вигоди [6, с.80].

Автори західних країн, у тому числі США, також не зводять поняття корупції та хабарництва. До цих авторів відносяться К. Фрідріх, та Дж. Най, Д. Кауфман.

Детальніше про це говорить А.М. Волобуєв, зазначаючи, що «корупція» не співставна з «хабарництвом». Також він говорить, що при хабарництві посадова

особа може залишитися членом держаної системи, а при корупції, отримавши винагороду, посадова особа автоматично потрапляє до лав організованої злочинності [13, с.131].

Розглядаючи корупцію з економічної точки зору, деякі автори вивчають її як незаконний вид діяльності, використання службового становища для отримання доходу. Таку думку додержуються Н.Ф. Кузнєцова та С.В. Верстюк [12, с.67]. Н.Ф. Кузнєцова корупція має три поведінки: аморальну, кримінальну та правопорушну. До аморальної поведінки відносяться поступки службовців влади, порушення норм етики державних службовців [24, с.38].

З наукової точки зору це явище охарактеризували такі вчені: М.І Мельник, М.І. Камлик, А.І. Редько та М.І. Хавронюк. Вони описали корупцію, як зловживання владою, яке було вчинене задля власних інтересів чи інтересів третіх осіб.

Якщо досліджувати корупції з вузької точки зору, то це явище, в якому державні службовці використовують своє службове становище задля задоволення власної потреби чи задля отримання винагороди.

Враховуючи вищесказане, потрібно відмітити:

- корупція є соціальним та правовим явищем;
- відноситься до суспільства, соціальних груп та будь-якої окремої особи;
- безпосередньо впливає на політику держави в цілому;
- опирається на економіку.

Використовуючи викладених поглядів на поняття корупції, можна зробити висновок, що це соціально-правове явище, яке історично змінюється та призводить до корозії влади. Корупція є явищем, яке наносить шкоду суспільству, політичним, економічним, соціальним та правовим інтересам людини і держави.

Єдиного та універсально визначення корупції не має. Це можна пояснити тим, що дане поняття досліджується з різних сторін та різними вченими.

Якщо говорити про протидію корупції, то вперше такі успіхи були досягнути при владі Петра І. Було видано указ « Про заборону хабарів і посул».

Цим указом було створено посади фіскалів, головним завдання яких була боротьба з корупцією.

Стан корупції в теперішньому апараті влади знаходиться на перехідному періоду, що супроводжується зростанням корупційних діянь.

1.2 Сучасний стан корупційних процесів та системи запобігання корупції в Україні

В Україні існування корупції є актуальною та глобальною проблемою. Про це говорять більшість науковців та практиків.

Для того, щоб якісніше дослідити сучасну корупцію, потрібно проаналізувати дослідження «Трансперенсі Інтернешнл».

Дослідження за 2021 рік показує, що Україна отримала 32 бали зі 100 можливих в Індексі сприйняття корупції. Порівняно з 2020 роком наш показник знизився на один бал і тому зараз Україна посідає 122 місце зі 180 країн світу у цьому рейтингу. Причиною зниження цього показника в Україні є мала ефективність антикорупційного законодавства.

Якщо говорити про сусідів України, то рис. 1.1 взятий з сайту антикорупційної організації «Трансперенсі Інтернешнл» [20] показує, лідером цього показника серед зазначених сторін є Польща, має 56 балів і займає 42 місце. Покращили свої результати Словаччина – 52 бали, 56 місце; Румунія – 45 балів, 66 місце; Молдова – 36 балів, 105 місце. А от в Угорщини навпаки спостерігається регрес показника – 43 бали, 73 місце, так само і Білорусії – 41 бал, 82 місце.

Рисунок 1.1 – Індекс сприйняття корупції в Україні та прикордонних країн

Вважаємо за необхідним дослідити статистику корупційних правопорушень України за останні п'ять років (таблиця 1.2).

Таблиця 1.1 – Динаміка чисельності корупційних правопорушень в Україні

Категорії справ	2017	2018	2019	2020	2021
За кримінальними правопорушеннями	5	1	827	985	1139
За адміністративними правопорушеннями	3	4	4346	1002	4472
За дисциплінарними правопорушеннями	353	404	392	110	192
Без зазначеної категорії справи	2447	3998	445	0	2
Всього	2808	4407	6010	5097	5804

Розроблено автором на основі джерела [18]

За останні 5 років кількість правопорушень зросло вдвічі. Що говорить про неефективну діючу систему антикорупційної політики в Україні.

Неефективна діюча системи запобігання корупції в Україні говорить про цілу систему, яка вирощує та стимулює корупційні діяння. Можна говорити про те, що зараз корупція є нормою для політики та економіки. Відповідно необхідно створити ефективну та дієву систему протидії корупції.

В Указі президента України «Про Стратегію сталого розвитку України – 2020» однією з пріоритетних реформ є антикорупційна реформа [46].

Корупція перешкоджає еволюції правової системи, що унеможлиблює ріст України до світових показників рівня життя.

Ставлення громадян України, відсутність дієвих механізмів боротьби з корупцією паралізували проведення реформ. Щоб подолати корупцію потрібні послідовні, скоординовані та сплановані дії тому, що системні явища потребують системної дії [8].

Спроби подолати корупцію в Україні за період її незалежності були, та були вони повністю невдалими.

Ще в травні 1993 Верховною Радою було прийнято постанову «Про невідкладні заходи щодо боротьби з організованою злочинністю і корупцією». Після прийняття даної постанови мали б з'явитися закони для боротьби з корупцією у різних сферах. Але деякі з цих законів були прийняті тільки в 2002 році, та і ті були зовсім не ефективними.

Першою, ефективною та масштабною антикорупційною програмою стала Національна програма боротьби з корупцією. Ця програма була затверджена у квітні 1997 року указом президента Л. Кучми. Дана програма проголошувала, що всі минулі спроби подолання корупції в Україні були не ефективними, а також було визнано існування корупції високого рівня.

Також в засудженні високого рівня корупції в Україні дотримувалась ще одна антикорупційна програма, схвалена В. Януковичем у жовтні 2011 року. Мова йде про Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки.

Всі вищеперераховані програми створювалися з використанням рекомендацій міжнародних інституцій. З кожним разом програми вдосконалювалися, проте все ж таки не мали чітких планів та системи.

Тому просто необхідно було створити дієвий механізм протидії корупції. Важливість створення правоохоронних органів в боротьбі з корупцією та стандарти їх функціонування передбачені в міжнародних договорах (ст. 36 Конвенції ООН проти корупції та ст. 20 Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією).

Проаналізувавши систему створення та функціонування антикорупційних органів у світі можна підкреслити такі стандарти:

- антикорупційні органи мають бути незалежними від політичного та іншого незаконного впливу;
- мають бути підзвітними;
- працівники повинні бути з високим рівнем підготовки;
- має бути наявне достатнє фінансування.

О.О. Дульський проаналізувавши міжнародну практику, виділив три типи спеціалізованих антикорупційних органів:

- а) Багатоцільові інституції;
- б) Служби боротьби з корупцією в правоохоронних органах;
- в) Інституції, які безпосередньо запобігають корупції та формують антикорупційну політику в державі [17, с. 110].

Враховуючи вищесказана слід зазначити про необхідність запровадження в Україні моделі багатоцільових інституцій. Слід зазначити, що відповідно до ч. 1 ст. 1 закону України «Про запобігання корупції» [34] спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції є:

- а) Органи прокуратури;
- б) Органи Національної поліції;
- в) Національне антикорупційне бюро України;
- г) Національне агентство з питань запобігання корупції.

Отже, органи прокуратури є багатофункціональними органами, їх діяльність спрямовується на більш широке поле правових відносин та не знаходяться в рамках антикорупційних заходів, які спрямовані на боротьбу з корупцією.

1.3 Антикорупційні стратегії України

Корупції в Україні вже не є лише проблемою, для України вона стала характерною рисою. Українці все більш недовіливо ставляться до нашої влади. Аналізуючи статистику [3; 2; 30] можна побачити, що Україна має невтішні показники, які з кожним роком постійно погіршуються. Спроби подолати цю проблему в країні були проте повністю невдалі.

Тому у жовтні 2014 року було запроваджено Антикорупційну стратегію. В цій стратегію прописано всі ті завдання та елементи, яких не було в попередніх програмах: механізм контролю та моніторингу за виконанням антикорупційних заходів.

Антикорупційна стратегія 2014-го року розроблялась на основі таких принципів:

- вдосконалення функцій органів держави та органів місцевого самоврядування;
- збільшення прозорості в діяльності органів влади;
- покращення стосунків між державою та громадянами і організаціями;
- створення дієвого механізму контролю за додержанням державними службовцями антикорупційного законодавства;
- забезпечення таких умов, за яких буде неможливо оминати відповідальність за вчинення корупційних правопорушень.

Було створено такі органи боротьби з корупцією:

- Національне агентство з питань запобігання корупції;
- Національне антикорупційне бюро України;
- Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

Також на той момент вже діяли комітет з питань запобігання і протидії корупції, Національна рада з питань антикорупційної політики. Нажаль дана Антикорупційна стратегія не змогла якісно здійснити всі поставлені завдання.

Тому у квітні 2017 року Міжнародним валютним фондом було ще раз схвалено програму, яка була прийнята українським урядом для протидії корупції.

Одночасно з цим Європейський Союз виділив близько 16 млн. євро для України, для проведення всіх антикорупційних заходів.

Вже у липні 2016 року в прийнятому законі « Про судоустрій і статус суддів» було передбачено створення Вищого антикорупційного суду. Від функціонування цього органу залежить робота Спеціалізованої антикорупційної політики.

Але створення Вищого антикорупційного суду у 2017 році було призупинено на етапі, коли президент представив законопроект, який суперечить рекомендаціям Венеціанської комісії. «Кошти Януковича» були перераховані до бюджету через сумнівне рішення суду, яке офіційно залишається таємницею. Також з боку уряду були спроби обмеження незалежності новостворених антикорупційних органів.

На основі результатів реалізації Антикорупційної стратегії 2014 – 2017 років, було підготовлено проект Антикорупційної стратегії на 2018 – 2020 роки. Заходи цієї стратегії були спрямовані на створення ще більш дієвого механізму боротьби з корупцією.

В основі Антикорупційної стратегії 2018 року були такі кроки:

- провести завершальний етап реформи судової влади та органів юстиції України;
- вдосконалити систему розслідування виявлених активів, які були здобуті при виявленні корупційних правопорушень;
- сформувати в громадян нетерпимість до проявів корупції, довіру до антикорупційних органів;
- активно залучати громадськість до виявлення корупційних дій.

Запобігання корупції в приватному секторі вперше було зазначено саме в цій стратегії. Заходи, які спрямовувалися на боротьбу з корупцією в приватному секторі: прийняти закон про адміністративну процедуру та про нову установу бізнес-омбудсмена.

Незважаючи на якісне формування заходів спрямованих на подолання корупції в Антикорупційній стратегії 2018 – 2020 років, даний документ не було

прийнято. Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України провівши експертизу поставили під сумнів велику кількість запропонованих заходів в документі.

Для України важливим кроком у боротьбі з корупцією має стати затверджена законом України Антикорупційна стратегія на наступні 4 роки 2022 – 2026 роки. Через те, що Антикорупційна стратегія 2014 – го року вже застаріла, вона потребувала вдосконалення та оновлення, але нового документу не було. А отже, наразі в Україні немає документу, який повинен визначати напрямки боротьби з корупцією.

Відсутність одного документу перешкоджає всім державним органам та органам місцевого самоврядування координувати свої дії у напрямку боротьби з корупцією. Це призводить до низької ефективності та розбалансованості антикорупційної діяльності.

Для розробки нової Антикорупційної стратегії на 2023 – 2026 роки потрібно дотримуватися таких рекомендацій:

- дослідити сучасний стан корупції та причини її виникнення;
- використати досвід стратегій минулих років, врахувавши всі виявлені недоліки;
- зміст стратегії має відповідати міжнародним стандартам.

Порівнюючи всі антикорупційні стратегії України можна говорити про часткову їх реалізацію, що говорить про поступове та систематичне антикорупційне діяння, якого так вимагає суспільство. Хоча й боротьба з корупцією в Україні відбувається повільно, проте поступово з'являються нові антикорупційні методи, які можливо в подальшому принесуть потрібний результат.

РОЗДІЛ 2 ДІЯЛЬНІСТЬ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ

2.1 Нормативно правові засади діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури

Корупція в Україні є проблемою, яка перешкоджає країні адаптуватися до світових стандартів. Тому розробка ефективного механізму боротьби з корупцією є надією на те, що держава може підвищити свій соціально-економічний потенціал, зміцнити потенціал громадянського суспільства. В розробці такого механізму провідну роль відіграє Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі САП).

Діяльність Спеціалізованої антикорупційної прокуратури заснована такими нормативно-правовими актами:

- Закон України «Про прокуратуру»;
- Закон України «Про запобігання корупції»;
- Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»;
- Кримінальний процесуальний кодекс України;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- накази Генерального прокурора України: «Про організацію діяльності органів прокуратури у сфері запобігання і протидії корупції», «Про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції», «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні», «Про організацію роботи з питань внутрішньої безпеки в органах прокуратури України» тощо.

Відповідно до рекомендацій європейських правових інституцій, Верховною Радою України було прийнято рішення про ухвалення Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р., яким запроваджено принципово

нову модель прокуратури, близьку до правові системи держав-членів Європейського Союзу.

Органи прокуратури відіграють важливу роль у боротьбі з корупції. На них покладена місія протидіяти корупції виконуючи функції керівництва досудовими розслідуваннями та підтримкою органів прокуратури, представляючи некримінальні сфери, координуючи дії суб'єктів господарювання у боротьбі із кримінальною корупцією.

Важливим кроком у реформуванні системи прокуратур України є створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Цей орган є багатопрофільним і охоплює як кримінальний, так і некримінальний напрями. Спеціалізована антикорупційна прокуратура наглядає за діяльністю Національного антикорупційного бюро України та проводить позовну діяльність після наслідків кримінальних правопорушень.

В. Драган та З. Загинеї зазначають, що створюючи Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру використовували досвід європейських країн, наприклад Німеччини, де також створювалися спеціальні окремі відділи [19].

Також подібна ситуація спостерігається в Іспанії, в Румунії та в Швеції, як зазначає О. Проневич [37, с. 263-265].

Як вважає Р. Мельник, Україна стала однією з перших держав на пострадянському просторі, де було використано принцип запровадження окремих спеціалізованих органів прокуратури. Тому, що наприклад у Грузії таких органів немає [28, с. 91].

Для того, щоб забезпечити прозорість в діяльності САП Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про прокуратуру» було сформовано декілька нововведень. Ці нововведення підвищували незалежність Спеціалізованого антикорупційного прокурора від Генерального прокурора. Також змінилася процедура призначення на посади в САП [33]. А це говорить про те, що Україна намагається продовжити процес зміни прокуратури, яка буде максимально відповідати європейським стандартам.

Відповідно положенням «Про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Генеральної прокуратури України» від 12 квітня 2016 № 149 Спеціалізована антикорупційна прокуратура виконує такі функції:

- а) представляє інтереси громадянина або держави у суді ;
- б) наглядає за проведенням оперативно-розшукової діяльності, на рахунок додержання законів;
- в) проводить нагляд за дотриманням всіх законів Національним антикорупційним бюро України [31].

Що ж до повноважень САП, то їх умовно можна поділити на три групи.

До першої групи відносять повноваження для виявлення порушень законів, причин порушень та умов, що їм сприяють. До другої групи слід віднести повноваження, спрямовані на усунення порушень законів, причин та умов, що їм сприяють. Третя група складається з повноважень у притягненні правопорушників до відповідальності.

Наразі існує декілька проблем, які виникають через незавершеність антикорупційної реформи. Однією з таких проблем є неузгодженість Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з Національним антикорупційним бюро. Зокрема, це стосується недостатньої законодавчої невизначеності процедури передачі кримінальних проваджень між органами.

Існування Спеціалізованої антикорупційної прокуратури є необхідним і важливим етапом у антикорупційній стратегії

Можна зробити висновок, що антикорупційна діяльність в Україні знаходиться на етапі реформування. Україною вже було виконано достатню кількість рекомендацій від Європейського союзу. Та все ж існує низка проблем, що вказує на потребу в вдосконаленні нормативно-правового регулювання діяльності органів антикорупційної діяльності.

2.2 Організаційні основи функціонування Спеціалізованої антикорупційної прокуратури

Створення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури допомогло зосередитися на запобіганні та боротьбі з корупцією та забезпечити неминучість відповідальності за корупцію.

Дослідженню компетенції Спеціалізованої антикорупційної прокуратури присвячені роботи Є. В. Вандіна, О. В. Мельника, О.П. Мусієнко. Проте їхні дослідження розглядають лише деякі питання діяльності САП та ігнорують особливості відбору кандидатів на адміністративні посади.

Зазначає О.П. Мусієнко - у зв'язку з комплексним реформуванням прокуратури, а також революційними змінами в антикорупційному законодавстві, діяльність прокуратури з питань протидії корупції наповнюється якісно новим змістом [29, с. 106]. Тому з 2014 року виконання завдань щодо протидії корупції покладено на Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, створену у складі прокуратури України Законом України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів України». Запобігання корупції» від 12.02.2015 № 198 – VIII [32]. Спеціалізована антикорупційна прокуратура утворюється на правах структурного підрозділу Генеральної прокуратури України та на неї покладається виконання завдань, які передбачено частиною 5 статті 8 Закону України «Про прокуратуру». Також було видано наказ «Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Генеральної прокуратури України» від 12.04.2016 року №149 [31], де закріплено основні завдання і функції САП.

Аналіз вказаних нормативно-правових актів дозволяє виділити такі характеристики Спеціалізованої антикорупційної прокуратури:

- спеціальний предмет діяльності - корупція або злочини, пов'язані з корупцією;
- спеціальний об'єкт діяльності – Національне антикорупційне бюро України.

З цього можна зробити висновок, що Спеціалізована антикорупційна прокуратура забезпечує виконання завдань прокуратури щодо Національного антикорупційного бюро України.

Також слід зазначити, що Україна стала першою державою на пострадянському просторі, де було створено спеціалізовану антикорупційну прокуратуру.

Щодо незалежності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, доцільно дати експертний висновок керуючого партнера Національної антикризової групи Т. Загороднього. Він зазначав, що «антикорупційний прокурор фактично повністю залежний. Умовно кажучи, він не має ні власного балансу, ні власних повноважень, тобто він на 150% залежить від прокуратури» [5]. Депутат «Самопоміч» також говорить про те, що антикорупційний прокурор ніяк не може бути повністю незалежним від Генерального Прокурора. З протилежною думкою виступав К. Волох, член Комітету з питань громадської люстрації, він вважає, що залежність чи незалежність Антикорупційної прокуратури належить до компетенції власного апарату відомства. «Закон дає їм достатньо повноважень та функцій. Якщо вони дозволять собою маніпулювати, то це буде означати, що ми створили ще одне відомство за великі гроші, а результату не буде. А якщо вони не дозволять нікому дзвонити та віддавати накази, то й результат, відповідно, буде» [10]. Як говорить А.С. Ситник справи можуть розглядатися місяцями, хоч вони і нескладні. Він вважає, що єдиним виходом з такої ситуації є створення Антикорупційного суду [42].

На підставі викладеного можна зробити висновок, що коло завдань спеціалізованої антикорупційної прокуратури є досить великим і достатнім для повноцінної реалізації державної антикорупційної політики. Однак деякі види діяльності потребують подальшої формалізації.

2.3 Взаємодія суб'єктів протидії корупції з Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою

Аналізуючи чинну нормативно-правову базу щодо запобігання та протидії корупції можна стверджувати, що розробляючи її, було використано міжнародний досвід та досвід попередніх років [21, с.208-239]. Враховуючи зміст антикорупційної діяльності, суб'єкти протидії корупції можуть бути поділені на такі групи:

- Суб'єкти, які безпосередньо беруть участь у запобіганні, виявленні та припиненні корупції.

- Спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.
- Органи державної влади та місцевого самоврядування.
- Суб'єкти запобігання корупції у діяльності юридичних осіб.
- Суб'єкти громадськості.

Послідовно розглянемо вищепераховані суб'єкти.

Суб'єкти, які безпосередньо беруть участь у запобіганні, виявленні та припиненні корупції:

- Президент України (утворює Національне антикорупційне бюро України ч. 2 ст. 1 Закону України «Про Національне Антикорупційне бюро України»);

- Верховна Рада України (визначає засади Антикорупційної стратегії ч. 1 ст. 18 Закону);

- Кабінет Міністрів України (утворює Національне агентство з питань запобігання корупції ч. 3 ст. 4 Закону)

Спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції – це органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро, Національне агентство з питань запобігання корупції (ст. 1 Закону).

Органи прокуратури мають всебічно взаємодіяти з іншими суб'єктами державної влади, бо така взаємодія має підвищити ефективність їх діяльності. Тому основним завданням ефективного державного управління на етапах створення антикорупційної прокуратури є інтеграція цього органу в

правоохоронну систему, його інформаційно-аналітична та технічна автономність.

Але спочатку необхідно вивчити теоретико-праксеологічну сутність категорії «взаємодія», що дасть змогу визначити особливості цього процесу в діяльності антикорупційного прокурора.

Ключові юридичні терміни зазвичай мають філософську основу. Е. Кант свого часу сказав, що під взаємодією слід розуміти категорію відносин, що створює єдність речей і процесів чуттєвого світу. Г. В. Ф. Гегель і Л. Фейєрбах говорять, що взаємодія є початком руху. З точки зору філософії, взаємодія розглядається як форма взаємодії явищ дійсності [15, с. 91].

Якщо розглядати взаємодію з точки зору права, О. Скакун думає, що суспільство – це і системою взаємодій людей, які мають взаємопов'язані інтереси у виробництві, обміні, споживанні благ і визначають межі спільності суспільних норм поведінки [39].

Визначення «взаємодія правових органів» - це правове явище. Тому Л. Феценко трактує це поняття, як форму діалогу, що має місце як у внутрішніх організаційних функціях, так і у зовнішніх функціях правоохоронних органів [45].

На наш погляд взаємодія антикорупційних органів вкрай важлива і тому зумовлена такими факторами:

- необхідність захисту прав та інтересів людей і громадян від найвищої форми протиправного втручання в права і свободи людини;
- наявність однією мети;
- транснаціональна природа злочинних вчинків та груп порушників, які їх вчиняють;
- необхідність розробки спільних високих стандартів і практики запобігання, контролю та боротьби зі злочинністю;
- необхідність у обміні досвідом для виявлення, попередження та розкриття злочинів.

Більшість вчених, які досліджували питання управління органами прокуратури [26, с. 66; 43; 46; 47; 48], говорять про те, що ці органи не є відокремленими інституціями. В. Малюга розкриває тісний взаємозв'язок між прокуратурою та Верховною Радою, Президентом, органами виконавчої і судової влади [26].

Взагалі, взаємодія органів прокуратури з іншими органами у сфері протидії корупції регламентуються безпосередньо Законом України «Про прокуратуру». Також сюди можна віднести Кримінальний процесуальний кодекс України, відомчі накази Генеральної прокуратури України [36; 38] та іншими нормативно-правовими актами.

Можна визначити наступні характерні риси взаємодії Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з іншими органами антикорупційної діяльності:

- спільні зусилля;
- здійснення на основі нормативних актів;
- дії спрямовані на створення необхідних умов, рішень та заходів для боротьби з корупцією.

Важливу роль відіграє взаємодія Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з Національним агентством з питань запобігання корупції.. Агентство забезпечує рівномірне обслуговування Національного реєстру декларацій та Єдиного державного реєстру осіб, як були притягнені до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень. Їх взаємодія проявляється у реалізації заходів, які пов'язані з удосконаленням антикорупційних програм.

По-особливому регламентується Законом України «Про прокуратуру» взаємодія Генеральної прокуратури Та Спеціалізованої Антикорупційної прокуратури. Щодо їх організаційної взаємодії то керівник антикорупційної прокуратури і Генеральний прокурор мають спільно визначити склад осіб, які будуть входити до конкурсної комісії, щоб призначити прокурорів на адміністративні посади. Також кандидатури, які були обрані керівником антикорупційної прокуратури, мають бути переглянуті Генеральним

прокурором для призначення на адміністративні посади. Та найголовніша їх взаємодія полягає у тому, що керівник антикорупційної прокуратури керується Генеральним прокурором України.

Найважливішим суб'єктом у запобіганні корупції є суспільство. Допомога громадян дозволяє своєчасно попереджати, виявляти та розкривати корупцію.

Враховуючи вищесказане можна зробити висновок, що антикорупційні органи є вкрай важливим інструментом для подальшого розвитку України.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ В РОБОТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПРОКУРАТУРИ

3.1 Можливість використання закордонного досвіду антикорупційних діянь для України

Країни Європейського Союзу, хоч і понизили рівень корупції завдяки достатній протидії, але повністю її викоринити все ж таки не можуть. На сьогоднішній день в Україні корупція є масштабною і динамічною проблемою. Тому зараз вкрай необхідно подолати цю проблему і перші кроки вже були зроблені.

Закон України «Про боротьбу з корупцією» забороняє використовувати службове становище:

а) надавати допомогу, яка стає причиною, сприяє створенню чи розвитку певних зв'язків, відносин, діяльності;

б) незаконно втручатися у здійснення зовнішньоекономічної, кредитної та банківської діяльності з метою незаконного одержання матеріальних благ, послуг, пільг чи інших вигод;

в) бути уповноваженою третьою особою у справах державних органів, діяльність яких він контролює;

г) надавати неправомірні переваги будь-якій фізичній чи юридичній особі при розробці та прийнятті нормативно-правових актів чи рішень [35].

Уряд України ухвалив правові механізми для боротьби з корупцією. Вже було створено багато антикорупційних органів. Таких, як: Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Національна рада з питань антикорупційної політики та Національне агентство з питань запобігання корупції. Та все ж таки наявність спеціальних антикорупційних органів не дозволяє вирішити таку глобальну проблему. На нашу думку частковим, але

дієвим методом вирішення даної проблеми є кримінальна відповідальність за корупційні злочини.

Експертне опитування на тему «Оцінка концепції судової реформи», яке було проведене з 1 червня по 15 вересня 2015 року Міжнародним центром перспективних досліджень передбачило, що три основні проблеми в судовій системі – корупція, державне втручання в судову систему та вибіркоче правосуддя [93]. Водночас рівень корупції в судовій системі продемонстрував тенденцію до зростання протягом останнього десятиліття, що негативно вплинуло на ефективність судової влади, підірвало довіру суспільства до судової влади та знизило загальні антикорупційні прагнення [9].

Тож на чому має зосередитися зусилля уряду з боротьби з корупцією? Сьогодні домінуючим становищем у суспільній думці є необхідність якнайшвидшого та ефективного реформування судової системи, оскільки вона «уражена корупцією» та створює загрозу державності України, її національній безпеці. Одним із способів уникнути такого розвитку подій, як відомі події на Майдані, є комплексна судова реформа за європейськими стандартами. Вже зараз зрозуміло, що суди мають бути незалежними від політичної влади, а судова система має бути оновлена. Водночас люстрація судової влади є необхідною умовою та відправною точкою для боротьби з корупцією в судовій системі України. «Люстрація» є важливою передумовою нормального розвитку держави.

В 2015 році Україною було подано два проекти судової реформи до Венеціанської комісії. Один проект підготувала Конституційна комісія при Президентові України, а інший підготувала суспільна організація «Реанімаційний проект реформ». Венеціанська комісія загалом позитивно поставилася до бажання української сторони реформувати судову систему. Був ряд пропозицій від України, які отримали позитивну оцінку експертів:

- позбавити Верховну Раду від права призначати суддів;
- реформувати Генеральну прокуратуру;
- скасувати п'ятирічний випробувальний термін для молодих суддів.

Але Венеціанська комісія була проти такої пропозиції, як звільнення всіх суддів. Цю пропозицію підтримують Кабінет Міністрів України та ряд народних депутатів.

Спостерігається, що у сучасне суспільство має низький рівень правової культури, через це протидіяти корупційні злочинності дуже важко. Тому насамперед потрібно підвищити правову культуру суспільства.

Для того, щоб вплинути на антикорупційну свідомість населення, можна взяти досвід Сінгапуру, де уряд застосовує принцип «все має бути найкращим». Кожен сінгапурець думає, що його місто є найкращим у світі. Це стримує сінгапурців від еміграції за кордон.

Особливу роль у подоланні корупції відіграє навчання та виховання громадян, спрямоване на підвищення їх впевненості у завтрашньому дні. У Сінгапурі, наприклад, найспритніших студентів призвали до збройних сил за 8-річним контрактом. За цей час вони 2-3 рази навчалися за кордоном. Спочатку це була спеціальна підготовка військового спеціаліста, потім – навчання особового складу та екіпажу в США і після курси з ділового адміністрування (МВА) або державного управління (МРА) у Гарварді чи Стенфорді. Після 8 років служби перед офіцером стояв вибір: або піти в уряд, піти в приватний бізнес, або залишитися в армії. Так виникла еліта, яка ввібрала в себе найкращі знання та військову дисципліну у світі та працювала на державу. Зараз майже кожен сінгапурець вільно володіє англійською. І це зробило значний стрибок у міжнародному бізнесі та підвищило конкурентоспроможність Сінгапуру у світі.

У Грузії велика увага приділяється освітній діяльності, створенню та перегляду тематичних мультфільмів про корупцію, запровадженні анти премій для корупціонерів у певних сферах та перегляді законів. Тому ЗМІ є одним із інструментів, за допомогою яких можна створити антикорупційну громадянську культуру.

Розглядаючи антикорупційну стратегію Сінгапуру як досвід інших країн, слід зазначити, що Україна, переймаючи такий досвід, має орієнтуватися на особливості злочинності в своїй країні.

Слід зазначити, що основні антикорупційні закони, які були прийняті в Україні в наш час, не давали і не дають відповіді на питання – як діяти, щоб радикально мінімізувати корупцію в країні. Тому ключовим питанням у розробці стратегічних антикорупційних підходів є те, які соціальні чинники та суб'єкти мають бути головними у цьому процесі. Відповідно до нашої концепції суб'єктами протидії корупції є не лише особи з адміністративно-розпорядчими функціями та державні службовці, а й громадяни та юридичні особи. Якщо говорити про окремих людей, то в цьому контексті ми розуміємо що це не обов'язок людей боротися з корупцією, а чинити такий опір – це їхня вільна воля. Це має стати концептуальною ідеєю боротьби з корупційною злочинністю в Україні, яка дозволить побудувати ефективну стратегію боротьби з цією проблемою. Громадяни мають активніше залучатися до протидії корупції. Неурядові організації мають використовувати такі антикорупційні механізми, як консультації з громадськістю, участь у робочих групах, круглі столи з представниками органів державної влади, місцевої влади, міжнародних та іноземних неурядових організацій, проведення громадських аудитів та моніторингу, проведення публічних антикорупційних заходів. слухання, а головне – моніторинг виконання органами державної влади та місцевого самоврядування Національної антикорупційної стратегії [9].

Необхідно враховувати положення соціально-натуралістичної концепції права. Вона складається з системи заходів, які спрямовані на те, щоб створити у суспільстві негативне ставлення до корупції завдяки формуванню у людей високого рівня соціальної культури [23].

Наше дослідження приводить до висновку, що антикорупційна культура має виняткове значення в боротьбі з корупцією в Україні, без якої всі інші заходи боротьби з нею, хоча й необхідні, не будуть ефективними. Формування антикорупційної культури в суспільстві має бути державним пріоритетом в Україні та будуватися на основі позитивного досвіду зарубіжжя, з використанням напрацювань науковців у цій сфері та з урахуванням специфіки існування та розвитку українського суспільства. Способом підвищення

антикорупційної культури громадян є використання інформаційних технологій в умовах тотальної глобальної комп'ютеризації суспільства. Використання засобів масової інформації допоможе змінити правову свідомість людей і їх ставлення до корупції.

Отже, виділимо основні напрями боротьби з корупційною злочинністю в Україні. Для розробки ефективної державної антикорупційної політики має бути побудована концепція комплексного впливу на прояви корупції, яка включає, зокрема:

- здійснення повноцінної судової реформи;
- надання ефективних методів боротьби з корупцією в системі кримінального правосуддя;
- постійна інформаційна кампанія;
- зростання рівня правової культури.

Лауреат Нобелівської премії Г. Беккер виходив з того, що злочинці — це не люди-психопати чи жертви соціального впливу, а люди раціональні, поведінка яких передбачувана, якщо піддаватися певним обмеженням, з огляду на наявні у них можливості. Тому їх вибір злочинної поведінки слід розглядати як інвестиційне рішення в умовах ризику та невизначеності. Отже, рівень корупційної злочинності залежить від співвідношення вигод, які отримує особа від вчинення злочину, та витрат на його вчинення. Він визначається різницею між доходами від легальної та незаконної діяльності, ймовірністю бути спійманим і засудженим, суворістю вироку тощо. Коротше кажучи, модель Г. Беккера базується на простому принципі: злочин вчиняється, коли він є вигідним для винного [1]. Тому такі закони мають розроблятися і прийматися під контролем громадянського суспільства таким чином, щоб вигоди для винного в скоєнні корупційного злочину були мінімальними.

Тому, щоб мінімізувати корупційну злочинність України потрібно поєднати законодавчі і просвітницькі методи.

Ще до 2015 року відповідні спецпідрозділи прокуратури зосереджували увагу на контролі за дотриманням законодавства органами, які здійснюють

оперативно-розшукову діяльність, розслідування та досудове розслідування у сфері протидії корупційній злочинності; підтримка прокуратури; аналіз антикорупційної діяльності правоохоронних органів; внесення пропозицій щодо нормативного регулювання цієї діяльності; здійснення координаційних та представницьких повноважень тощо. Сьогодні ці повноваження передано Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі.

На нашу думку, контроль за дотриманням антикорупційного законодавства мають здійснювати як САП, так і обласні та місцеві прокуратури. Але нагляд за проведенням досудового розслідування Національним антикорупційним бюро має реалізовувати лише Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

Безперечно, найефективнішим способом боротьби з корупцією є позбавлення від першопричин, що досить складно, але вимагає політичної волі та ефективних реформ.

3.2 Заходи щодо удосконалення системи запобігання корупції в Україні

Наразі найактуальнішим питанням українського суспільства є подолання та запобігання корупції. Корупція – явище, яке підриває імідж України та викликає кризи всередині держави. Тому запровадження антикорупційних заходів є найголовнішим завданням для української держави.

Україна продовжує робити кроки в подоланні цього явища. Вже розроблено чимало нормативно-правових актів, створено багато нових антикорупційних органів, проведено безліч наукових досліджень. Та все ж цього недостатньо аби витіснити корупцію із життя кожного українця.

Тому доцільно розробити низку антикорупційних заходів, які допоможуть подолати корупцію..

Антикорупційні заходи мають реалізовувати при дотриманні таких принципів:

- законність;
- цілеспрямованість;
- гласність;
- залучення громадян до антикорупційних заходів;
- патріотизму.

Антикорупційні заходи мають здійснюватися на засадах верховенства права. Для розробки використані:

- Конституція України;
- міжнародні нормативно-правові акти;
- законодавчі та нормативні правові акти України.

Першочерговим кроком у подоланні корупції є об'єднання зусиль влади та громадянського суспільства. Має бути спільна мета заради якої всі будуть працювати в одному напрямку.

Крім того потрібно постійно інформувати громадян про заходи, як виконуються владою. Так кожен громадянин буде відчувати свою причетність до того, що відбувається в країні.

Попри те, що боротьба з корупцією є повільним ходом потрібно зазначити, що раніше ми навіть уявити не могли того, що на сесії Верховної Ради можуть демонструватися деякі відеоматеріали корупційних правопорушень депутатів, що будуть затримувати родичів чинних міністрів по всій Україні.

Через прозорість в державних справах, через роботу новостворених антикорупційних органів вчинити корупцію стає дедалі важче.

Корупція є спільною проблемою всіх країн, незважаючи на рівень економічного росту чи політичний устрій. Однак, в Україні корупція є вже системним явищем, яке загрожує національній безпеці. Це вимагає вжиття необхідних заходів, які мають базуватися на Антикорупційній стратегії.

На міжнародному рівні боротьбу з корупцією проводять такі організації:

- Організація Об'єднаних Націй;
- Міжнародний банк;
- Міжнародний валютний фонд;

- Світова торгова організація;
- організація економічного співробітництва й розвитку;
- Європейський Союз;
- міжнародна організація «Трансперенсі Інтернешнл» та інші.

Для того, щоб визначити масштаби корупції в країні організація «Трансперенсі Інтернешнл» аналізує країну і визначає антикорупційну сферу, де можна було б виключити можливість існування корупції.

«Трансперенсі Інтернешнл» проводила дослідження за результатами якого було зрозуміло, що країни в яких низький рівень економічного розвитку та невеликий обсяг інвестиції мають найвищий рівень корупції.

Складність боротьби з корупцією полягає в реальній можливості владних і повноважних корупційних структур запобігти спробам вторгнення у сферу їх злочинної діяльності, а також у небажанні правоохоронних органів і політичних сил безкомпромісно боротися з корупцією. Немає соціальних, політичних традицій публічного викриття корупціонерів, немає спеціальних криміналістичних прийомів виявлення фактів корупції, що є серйозною перешкодою для ефективної боротьби з цим явищем.

У 2006 році для України набула чинності Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією. Тоді ж Україна приєдналася до міжнародної інституції GRECO [44]. GRECO – це орган Ради Європи, який проводить антикорупційний моніторинг, чим і допомагає країнам-учасникам боротися з корупцією [16].

Серед ключових міжнародно-правових актів для боротьби з корупцією в Україні можна виділити:

- Кримінальна конвенція РЄ про боротьбу з корупцією 2006 року;
- Конвенція ООН проти корупції 2003 року;
- Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією 1999 року;
- Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом 2010 року;

- Кодекс поведінки посадових осіб з підтриманням правопорядку 1979 року;

- резолюція Комітету міністрів Ради Європи «Про двадцять принципів боротьби з корупцією» 2010 року.

Основні висновки щодо впровадження міжнародних антикорупційних стандартів в Україні можна побудувати на основі досліджень С. Сьоміна та С. Дрьомова [41]. Тому ефективне впровадження міжнародно- правової бази у національну практику передбачає:

- розробка антикорупційного законодавства на основі міжнародних стандартів з домінуванням організаційно-правового визначення стандартів поведінки державних службовців та кримінально-правового регулювання корупційної відповідальності;

- функціонування уповноважених та взаємодіючих спеціальних державних органів у сферах діяльності щодо запобігання та протидії корупції;

- очищення української економіки від корупції та її сталий розвиток з мінімальним втручанням держави у вільні економічні відносини;

- запровадження політики нульової толерантності до корупції населенню країни;

- відкритість та публічна демонстрація антикорупційної діяльності шляхом широкого залучення громадськості та інститутів відкритого громадянського суспільства та міжнародних організацій до реалізації державної антикорупційної політики.

Урядової антикорупційної програми недостатньо – необхідно, щоб суспільство продовжувало активно контролювати та відстежувати діяльність влади. Дослідження, проведене Transparency International в Україні, показало, що громадянське суспільство відіграє найактивнішу роль у боротьбі з корупцією в країні. Разом з тим, слід зазначити труднощі національного уявлення про корупцію. Українці впевнені, що головна роль у боротьбі з корупцією належить державі. Водночас більшість респондентів європейських країн вважають, що це обов'язок кожного громадянина. Ось принципові відмінності. Якщо кожен

дев'ятий житель у десяти країнах, як-от Швейцарія чи Норвегія, готовий повідомити про корупцію, то більшість українців не готові це зробити.

Згідно міжнародних практик, виділяють три моделі інституцій боротьби з корупцією:

- а) багатоцільові спеціалізовані органи;
- б) служби протидії корупції;
- в) інституції із запобігання корупції [19, с. 44].

Модель багатоцільових спеціалізованих органів використовується в деяких державах. В таблиці 3.1 наведено країни з їх багатоцільовими органами.

Таблиця 3.1 - Країни з багатоцільовими органами

КРАЇНА	ЇЇ БАГАТОЦІЛЬОВИЙ ОРГАН
Гонконг	Незалежна комісія по боротьбі з корупцією
Сінгапур	Бюро з розслідування випадків корупції
Литва	Спеціальна слідча служба
Латвія	Бюро по запобіганню та боротьбі з корупцією

Розроблено автором на основі джерела [40, с. 25]

Друга модель – служби протидії корупції. Зокрема такі служби є у ФРН – Спеціалізована прокуратура по боротьбі з корупцією, в Румунії – Національний антикорупційний директорат, у Великій Британії – Департамент боротьби проти корупції у поліції метрополії [40, с. 25].

Третю модель використовували такі країни, як: Франція (Центральна служба із запобігання корупції), Албанія (Антикорупційна моніторингова група), Мальта (Постійна комісія проти корупції), Індія (Центральна служба пильності), Болгарія (Комісія з координації діяльності у сфері боротьби проти корупції) [40, с. 25].

Вважається, що з огляду на високий рівень корупції (наприклад, в Україні) найбільш прийнятною є багатоцільова інституційна модель [19, с. 47].

Характеристику конкретних антикорупційних стратегій слід починати зі Сполучених Штатів. Вперше організована злочинність була обговорена на «високому рівні» в 1929 році, коли вона була розслідувана Комісією Зікершема. Відтоді це питання було в центрі уваги комісій, комітетів і підкомітетів, створених відповідно до федерального закону [8].

У правовій системі США немає єдиного федерального закону, який регулює використання механізмів боротьби з корупцією всередині країни, але відповідні положення містяться в ряді законів, зокрема: Законі про фальшиві звіти; Закон про фондову біржу; Кодекс законів США; Кодекси внутрішніх доходів; Закон про звітність іноземної валюти та міжнародних транзакцій; Закон про корупцію за кордоном; Кодекс етики державних службовців тощо.

5 травня 1977 р. був прийнятий Закон про корупцію за кордоном, федеральний закон про боротьбу з корупцією в міжнародній діяльності з екстериторіальною дією, що означає, що його юрисдикція поширюється за межі Сполучених Штатів. 17 жовтня 1990 р. було підписано Указ Президента США № 12731, який визначив обов'язкові загальні принципи етичної поведінки для всіх посадових осіб - найконкретніші юридичні та морально-етичні вимоги до вищих державних службовців і рядових цивільних. слуги. Ключовою особливістю політики у сфері антикорупційної безпеки Сполучених Штатів є фактична відсутність імунітетів, які дозволяють керівникам будь-якого рангу ухилитися від покарання за корупційні дії. Тому будь-якого звільненого можна притягнути до відповідальності, хоча й у особливий спосіб. Антикорупційне законодавство США передбачає – штраф у потрійному розмірі хабаря або ж ув'язнення строком від 15 років, за тяжких обставин – до 20 років [41].

Для США також було важливим створення Національної ради по боротьбі з організованою злочинністю. Головним завдання цього органу є розробка програми дій. Керує радою Міністерство юстиції США. А головним підрозділом міністерства є Федеральне бюро розслідувань, яке безпосередньо бореться з організованою злочинністю [8].

На сьогодні в США найголовнішою інституцією по боротьбі з корупцією є Управління з урядової етики [40, с.8]. Це управління утворилося в 1970 році. Головним завданням управління є запобігання конфліктів інтересів посадовців в США. Управління урядової етики розробило онлайн ресурс, де можна перевірити витрати будь-якої державної інституції.

Приклад американської моделі показує, що функціонування міжвідомчої інституції є важливим для реалізації антикорупційної політики в різних державних органах. Так само може функціонувати і Національна рада з питань антикорупційної політики в Україні.

Якщо характеризувати антикорупційну діяльність країн Євросоюзу, то найбільш доречним можна взяти приклади Німеччини, Іспанії та Румунії.

Для антикорупційної діяльності ФРН характерні такі особливості:

- а) відсутність єдиної антикорупційної політики через існування федеральної політичної системи;
- б) спеціалізованого антикорупційного агентства немає. У деяких правоохоронних органах створені спеціалізовані антикорупційні підрозділи.
- в) нормативна база створюється урядами та парламентами на федеральному рівні та рівні штатів;
- г) вертикальна підзвітність, наявність механізмів контролю в міністерствах та адміністративних органах [14; 19, с. 214].

Запроваджені в Німеччині антикорупційні механізми включають намір створити реєстр корумпованих компаній. Німеччина йде на шлях іноземного досвіду, зокрема Ізраїлю. Організація, яка є в цьому реєстрі не має права виконувати державні замовлення та стає об'єктом підвищеної уваги для правоохоронних органів [8].

Практичні принципи боротьби з корупцією на рівні правоохоронних органів у Німеччині не лише не функціонують самостійно, але й децентралізовані – на муніципальному рівні. Актуальними прикладами є, зокрема, запровадження анонімних повідомлень громадян про економічні

злочини Державним управлінням кримінальної поліції Нижньої Саксонії [40, с. 13].

Подібний децентралізований підхід спостерігається і в діяльності німецької прокуратури, де на рівні місцевої прокуратури можуть бути створені спеціалізовані антикорупційні відділи.

Наприклад, діяльність подібного антикорупційного відділу у Вупперталі, земля Північного Рейн-Вестфалія, була проаналізована експертами Національної академії прокуратури України в рамках дослідження досвіду німецької прокуратури в листопаді 2014 року.

В Кримінальному кодексі ФРН в розділі 30 «Посадові злочинні діяння» зазначені відомості, через які можна відкрити кримінальне впровадження, серед таких:

- а) анонімні повідомлення, у поліції є гаряча лінія, а в деяких країнах є анонімні поштові скриньки;
- б) скарга від конкретної особи;
- в) повідомлення в ЗМІ;
- г) інформація від антикорупційних спецпідрозділів [19, с. 227].

За словами керівника відділу боротьби з корупцією, у 2020 році до прокуратури Вупперталя було подано 115 повідомлень про підозру в корупції; 41 справа припинена через відсутність доказів; 13 проваджень зупинено через малозначність правопорушення; 13 випадків зупинено через сплату штрафу; на 5 осіб винесено стягнення. Загалом у 2020 році винесено 10 вироків, якими особу засуджено до позбавлення волі, та 4 вироків, якими засудженим призначено штраф. У 2020 р. виправдувальних вироків у справах про корупцію не було винесено [19, С. 228].

Таким чином, німецький досвід пропонує ефективні можливості для боротьби з корупцією на рівні децентралізованої місцевої поліції та прокуратури.

Заслуговує на увагу і антикорупційна прокуратура Іспанії. Спеціальна прокуратура з припинення економічних злочинів, пов'язаних з корупцією, є спеціалізованим підрозділом прокуратури Іспанії, що має кілька слідчих

підрозділів. Він був заснований у 1995 році, але лише на початку 1996 року він отримав необхідні матеріальні та людські ресурси. До її складу входять спеціальні прокурори, які контролюють досудове розслідування та сприяють судовому переслідуванню. Крім прокурорів, до її складу входять фахівці та експерти в різних галузях, пов'язаних з боротьбою з корупцією.

Для того, щоб спец прокуратура втрутилася, необхідно, щоб правопорушення належало до категорії особливо важливих справ. Адвокати-спеціалісти приймають справи до свого розгляду лише в тому випадку, якщо впевнені, що вони належать до їх компетенції через особливу важливість. Решта справ розглядаються іншими підрозділами або територіальними управліннями прокуратури. Усі спори між спеціальними та звичайними прокуратурами про підсудність у конкретних справах вирішує Генеральний прокурор [40, с. 70-71].

У березні 2003 р. уряд Румунії створив спеціалізовану антикорупційну структуру – Національну антикорупційну прокуратуру [4, с. 19]. У 2006 році на його базі було створено Національне антикорупційне управління Румунії. Дане управління має право розслідувати та переслідувати справи, що мають особливе відношення до корупції. Хоча Національне антикорупційне управління Румунії є прокуратурою, воно має велику кількість слідчих та спеціалістів різних спеціальностей, які підпорядковуються прокуратурі та не мають підпорядкованих відносин з правоохоронними органами.

Коли необхідна технічна допомога у розслідуванні конкретної справи, антикорупційні прокурори спрямовують та контролюють технічну діяльність, яку проводять інші спеціалісти та експерти в галузі економіки, фінансів, інформаційних технологій та інших галузей знань. Щоб підпадати під юрисдикцію Національного антикорупційного управління Румунії, злочин повинен відповідати одному з наступних критеріїв, встановлених законом:

- шкода, заподіяна злочином, перевищує 200 000 євро;
- сума хабаря перевищує 10 000 євро;
- правопорушення вчинено посадовою особою.

Прокурори та слідчі Управління по боротьбі з корупцією Румунії мають такі спеціальні повноваження:

- а) здійснювати негласне стеження;
- б) перехоплення комунікацій;
- б) проводити негласні розслідування;
- в) мати доступ до фінансових даних та інформаційних систем;
- г) стежити за фінансовими операціями [40, с. 77-79].

Тому, виходячи з аналізу спец прокуратур Іспанії та Румунії, вважаємо за необхідне, щоб їхні українські колеги, по-перше, визнали важливість дій верховенства права, а по-друге, готовність критикувати та організувати спротив – правлячої олігархії.

З особливих антикорупційних практик в англійському законодавстві особливу увагу слід приділити Австралії. Її антикорупційні ініціативи є актуальними, також зважаючи на їх приналежність до останніх років. Наприклад, згідно з одним дослідженням, втрати бюджету Австралії від корупції в 2018-2020 роках становили 372,7 мільйона австралійських доларів, що більше ніж утричі більше, ніж у 2014 році.

Тому антикорупційні ініціативи щодо посилення повноважень прокуратури щодо переслідування корупційних діянь ініціювали бізнесу, який не дуже довіряв зусиллям і результатам держави в цьому напрямку. Бізнес оцінив свої фінансові ризики і вважав, що їм буде дешевше платити за антикорупційні та фінансові санкції за розкриті злочини, ніж за витрати на «корупційні статті бюджету». В Австралії був прийнятий спеціальний закон, який дозволяє прокурорам укладати угоди з особами та організаціями, які повідомляють про корупцію, щоб звільнити цих осіб від відповідальності.

Тому ми бачимо перспективне нововведення у впровадженні в українську антикорупційну політику перевіреної антикорупційної політики: кримінальна відповідальність іноземних компаній за підкуп українських посадових осіб.

Характерним для сучасних антикорупційних підходів і моделей у Європі та світі є тенденція до оновлення ролі прокуратури в цьому процесі.

Традиційно прокурор тримається осторонь від слідства, щоб мати можливість неупереджено та об'єктивно оцінити доречність доказів у антикорупційному кримінальному провадженні тощо. Це різниця між розслідуванням і судовим переслідуванням, ця лінія розмежування стає розмитою, особливо в випадках, таких як широкомасштабні розслідування корупції. Слідчі часто потребують допомоги прокурорів, коли йдеться про початок розслідування. Тому прокурори в різних світових моделях все частіше залучаються до тіснішої співпраці зі слідствами для участі на основі основних завдань протидії корупції на її ранніх стадіях.

На рівні стандартів ООН закріплені принципи професійної поведінки прокурорів, незалежності, неупередженості, ролі у кримінальному провадженні, співпраці та повноважень у конкретному розслідуванні.

Серед них важливим є правило межі між притягненням до відповідальності та обмеженням реагування в більш м'яких юрисдикціях. Таким чином, прокурори в кожній країні щодня стикаються з рішенням щодо відкриття кримінального провадження чи ні. У деяких країнах (наприклад, у Чехії та Хорватії) рішення не висувати звинувачення не є проблемою: прокурор повинен бути притягнутий до відповідальності у всіх випадках, коли є достатні докази для висунення звинувачення. В інших країнах (наприклад, у Бельгії) прокурор має право на власний розсуд припинити провадження у справі, якщо немає суспільних інтересів у переслідуванні певної справи.

Проаналізувати антикорупційну діяльність багатьох країн світу, можна зробити висновок, що Україна намагається дотримуватися всіх стандартів. Наразі наша країна стоїть ще на початку великої боротьби з корупцією. Та час покаже як будуть функціонувати новостворені спеціалізовані антикорупційні органи.

ВИСНОВКИ

У рамках дослідження діяльності Спеціалізованої прокуратури України з питань протидії корупції охарактеризовано теоретичні та правові основи протидії корупції та проаналізовано діяльність органів протидії корупції в Україні, а саме Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, визначено засоби та шляхи подолання корупції, проаналізовано іноземний досвід.

Крім того, розкрито зміст поняття «корупція» та розроблено декілька рекомендацій.

1. Для того, щоб подолати корупцію, потрібно зрозуміти її суть.

2. Головною метою організаційно-правового механізму боротьби з корупцією в державі має бути ліквідація корупції з усіх сфер суспільного життя, визнання цього явища соціально небезпечним, загрозливим і руйнівним, що має негативні політичні, економічні та соціальні наслідки.

Органами антикорупційної діяльності в Україні є:

- Національне антикорупційне бюро України (НАБУ);
- Національне агентство з питань запобігання корупції;
- Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП).

3. Для того, щоб органи антикорупційної державної влади успішно функціонували потрібно забезпечити:

- їх незалежність;
- участь громадського суспільства в їх діяльності;
- фінансове забезпечення.

4. Особливе значення має інформація, що становить суспільний інтерес, а саме: відомості про використання державних коштів, розпорядження державним або комунальним майном, особистих доходів, майна, витрат та фінансових зобов'язань посадових осіб. Доступ до інформації є необхідним інструментом для ведення журналістських розслідувань та стимулювання активності громадянського суспільства у сфері протидії корупції, тим більше що в

демократичній державі громадянське суспільство має бути активним суб'єктом антикорупційної політики.

5. Першими кроками держави до подолання корупції мають бути:

- політична воля керівництва країни щодо вирішення антикорупційних питань на вищих рівнях влади;

- консолідація повноважень на горизонтальному рівні, щоб вони не перетиналися;

- залучення громадян до роботи громадських рад, розроблення проектів управлінських рішень, громадської думки, фінансовий контроль діяльності влади.

6. Досвід країн світу у сфері боротьби з корупцією дозволяє сформулювати рекомендації щодо подальшого розвитку цієї сфери:

- розробка єдиної державної антикорупційної політики;

- створення незалежних спеціальних антикорупційних служб;

- створення незалежної судової влади (з прикладу Італії, США).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Becker G. Crime and Punishment: An Economic Approach. Journal of Political Economy / G. Becker . - 1968. - vol. 76. - No 2.
2. Transparency International: Кожен третій українець готовий вийти на протести проти корупції [Електронний ресурс] Тиждень.ua - Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/84056>
3. Transparency International названо найбільш корумповані країни світу [Електронний ресурс]-Режим доступу: <http://www.unian.net/society/1207318-transparency-international-nazvala-naibolee-korrumpirovanniyie-sferyi-deyatelno-sti-v-ukraine.html>
4. Антикорупційне законодавство: міжнародні стандарти та їх запровадження в Україні: метод. посіб. / укл. В.І. Григор'єв, М.А. Микитюк, Г.О. Гончарук.- К. : КМДА, 2013. - 92 с.
5. Антикорупційний прокурор не має важелів подолати VIP-корупцію - депутат «Самопоміч». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27405137.html>
6. Аслаханов А.А. Проблемы уголовно-правовой борьбы со взяточничеством// Государство и право, 1993. №4. – 88-95 с.
7. Бандурка А.М., Давыденко Л.М. Преступность в Украине: причины и противодействие: Монография. – Харьков: Гос. спец. издательство «Основа», 2003. – 365 с.
8. Беззуб І. Антикорупційна політика в Україні / І. Беззуб // Інформаційно-аналітичний бюлетень «Громадська думка» [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1260:antikoruptsiyna-politika-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350
9. Бусол О. Ю. Термінологічні проблеми визначення поняття «протидія корупційній злочинності» / О. Ю. Бусол // Поняття та категорії юридичної науки : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. До 145-річчя академіка Всеукраїнської академії наук Миколи Івановича Палієнка (1869–1937) (м. Київ, 18 листопада

2014 р.). – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014. – С. 181–185

10. В Україні виявлено організацію «месників», які борються з корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unian.net/ukr/news/news-370459.html>.

11. Вандін Є. П. Організаційно-правові засади діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Київ, 2017. 207 с.

12. Верстюк С. Корупція: визначення, причини появи, вплив на економіку. Економіка і право, 2001, №3. – с.58-73.

13. Волобуев А.Н. Совершенствование уголовного законодательства в борьбе с организованной преступностью // криминологические проблемы совершенствования законодательства в борьбе с преступностью: Материалы расширенного Всесоюзного координационного бюро по криминологии. – Баку, 1988. – с. 130-132.

14. Вольф С. Борьба с коррупцией и гражданское общество в Германии [Доповідь] / Себастьян Вольф. Бишкек, Январь 2014 [Електронний ресурс].– Режим доступу:<http://www.hss.de/fileadmin/centralasia/Kirgistan/downloads/Berichte/140124.pdf>

15. Галай А.О. Взаємодія інститутів держави та громадського суспільства: теоретичні засади / А.О. Галай // Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. - № 1. - 2014. - С. 90-95.

16. Група держав проти корупції [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%B0_%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8_%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%97

17. Дульський О. О. Зарубіжний досвід інституційного забезпечення боротьби з корупцією. Реалії і перспективи його впровадження в

Україні. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2012. № 1 (27). С. 108–116.

18. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення / НАЗК. URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua/> (дата звернення: 01.11.2021).

19. Зарубіжний досвід створення та діяльності спеціальних антикорупційних органів: наук.-практ. посіб. / З.А. Загиней, В.М. Драган, О.Н. Ярмиш та ін. ; Національна академія прокуратури України. - К., 2015. - 314 с.

20. ІНДЕКС СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ-2021 [Електронний ресурс] // Трансперенсі Інтернешнл Україна. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2021/>.

21. Клімова С.М. Організація запобігання та протидії корупції в Україні : [навч. посіб.] / С.М. Клімова, Т.В. Ковальова. - Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. - 283 с

22. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

23. Костенко О. М. Культура і закон у протидії злу / О. М. Костенко. - К. : Аті- ка, 2008. - 352 с.

24. Кузнецова Н.Ф. Коррупция в системе уголовных преступлений // Вестник Московского университета, сер. 11. Право, 1993, №1. – с. 2-26.

25. Куракин А.В. Административно-правовые средства предупреждения и пресечения коррупции в системе государственной службы (история и современность). Государство и право. – М., 2002, №9. – с. 25-39.

26. Малюга В.І. Принципи організації та діяльності прокуратури України : дис. кандидата юрид. наук : 12.00.10 / В.І. Малюга. - К., 2002. - 200 с.

27. Мельник М.І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): монографія. - К., Юридична думка, 2004. - 400с.

28. Мельник Р. Реформування інституцій з протидії корупції у Грузії / Р. Мельник // Науковий часопис Національної академії прокуратури України.– 2015. - №4. – С. 85-93.
29. Мусієнко О. П. Адміністративно-правові заходи запобігання та протидії корупції в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування: дис. ^ канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 242 с.
30. Національна система доброчесності «Україна-2015» : звіт Transparency International Україна [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://ti-ukraine.org/>
31. Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Генеральної прокуратури України : затверджене наказом Генеральної прокуратури України 12 квітня 2016 року № 149 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
32. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції : Закон України від 12.02.2015 № 198-VII // Відомості Верховної Ради. - 2015. - № 17. - Ст. 118.
33. Про внесення змін до Закону України « Про прокуратуру» щодо забезпечення прозорості в організації діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з метою виконання рекомендацій Міжнародного валютного фонду»: Закон України від 18.02.2016. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1020-19>
34. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. - 2014. - № 49. - Ст. 2056.
35. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р.№ 1700-VIII Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49, –Ст. 2056.
36. Про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції : Наказ Генерального прокурора України від 16 січня 2013 року за № № 1/1гн [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

37. Проневич О.С. Інститут спеціалізованої антикорупційної прокуратури в європейській державно-правовій традиції / О.С. Проневич // Форум права. – 2015. - №1. – С. 261-268.

38. Регламент Генеральної прокуратури України : завт. наказом Генеральної прокуратури України № 35 від 12.04.2012 року [Електрон. ресурс]. - Режим доступу : <http://www.gp.gov.ua>

39. Скакун О.Ф. Теория государства и права : учеб. / О.Ф. Скакун. - Х. : Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. - 704 с.

40. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей / Горан Клеменчич, Янек Стусек. - Б.м. : Організація економічного співробітництва і розвитку, Мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії, 2007. - 133 с.

41. Сьомін С.В. Міжнародний досвід боротьби з корупцією в секторі безпеки: висновки для України / Сьомін С.В., Дрьомов С.В. : Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. - № 21. – Серія «Національна безпека» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1848/>

42. Сытник заявил о «полном саботаже» со стороны судов в рассмотрении дел САП и НАБУ. URL: <http://www.unn.com.ua/ru/news/1683024-sytnik-zayavil-o-polnom-sabotazhe-so-storony-sudov-v-rassmotrenii-del-sap-i-nabu> (датазвернення 22.08.2017).

43. Телешун С.О. Ефективність запобігання та протидії корупції в Україні: проблеми та перспективи / С.О. Телешун, І.В. Рейтерович, А.Л. Тіньков [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2015/02/blog-post.html>

44. Участь України в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії корупції. Лист Міністерства юстиції України від 22 червня 2011 року [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0042323-11>

45. Фещенко Л.О. Взаємодія органів внутрішніх справ з державною податковою службою у здійсненні правоохоронної діяльності : дис. ^ кандидата юрид. наук : 12.00 / Л.О. Фещенко . - К., 2007. - 217 с.

46. Хавронюк М. Звіт про результати проведення 2-го засідання Національної ради з антикорупційної політики / М. Хавронюк [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://pravo.org.ua/ua/news/5970-zvit-pro-rezultati-provedennya-2-go-zasidannya-natsionalnoyi-radi-z-antikoruptionsiynoyi-politiki>

47. Хавронюк М. Як подолати корупцію в Україні до 1 липня 2016 року (покрокова інструкція) [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://pravo.org.ua/ua/news/5763>

48. Хрущ Т. Як зупинити олігархізацію влади [Електронний ресурс] / Т. Хрущ. Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/290619?idsource=155828&mainlang=ukr6>.